

Natália Hudáková

3.B

Gymnázium Jána Adama Raymana, Mudroňova 20, 080 01 Prešov

OBEC CHMIŇANY

História obce:

Samotné územie dnešných Chminian nesie stopy osídlenia už od praveku. Archeologické nálezy, predovšetkým z lokality Hradisko, dokladajú prítomnosť bukovohorskej kultúry z mladšej doby kamennej (neolitu). V roku 1949 sa tu našli početné keramické črepy, úlomky obsidiánu, pazúrikov, zvyšky kostí a zaujímavé artefakty ako hlinená antropomorfná nožka či kamenná sekera. Tieto nálezy svedčia o tom, že tadiaľto viedla dôležitá obchodná cesta, ktorou sa prepravoval napríklad obsidián, a zároveň poukazujú na prechodné alebo sezónne osídlenie.

V období včasného stredoveku, najmä počas Veľkomoravskej ríše, vznikali v tejto oblasti tzv. hradiská – opevnené vyvýšeniny slúžiace na obranu, ale aj ako náboženské miesta. V blízkosti Chminian sa nachádzajú dve takéto hradiská. Jedno sa nachádza priamo južne od dediny a predpokladá sa, že ho mohli obývať predkovia neskorších Chmiňančanov – pravdepodobne ľudia, ktorí hľadali ochranu pred prenikajúcimi Maďarmi. Nie je však jednoznačne potvrdené, že by práve toto hradisko súviselo s trvalým osídlením, keďže chýbajú jasné archeologické doklady z 9. – 12. storočia. Druhé hradisko, smerom k dedine Hrabkov, malo podľa výskumu z roku 1982 len obrannú funkciu – údajne šlo o drevenú strážnu vežu s valom a priekopou.

Z pohľadu názvu patrí dedina Chmiňany medzi najstaršie slovenské osady s koncovkou -any, čo je typické pre praslovanské názvoslovie. Jazykovedci sa domnievajú, že názov mohol vzniknúť zo staršieho slova Mchyňa (porovnaj slovo „mhla“ – dnešná „hmla“), čo by mohlo odkazovať na vlhké a hmlisté prostredie, v akom dedina vznikla. Tento výklad však ostáva len v rovine domnienky. V priebehu stáročí bol názov dediny viackrát pozmenený, najmä pod vplyvom maďarizácie – známe podoby zahŕňajú „Mochnya“, „Mohnya“, „Mohnija“ či „Monyhad“. Ľudový názov „Hmingany“ sa objavuje v lexikóne z roku 1773. V oficiálnych listinách sa Chmiňany prvýkrát pod rôznymi podobami názvu spomínajú od 14. storočia.

Skutočne prvá písomná zmienka o názve *Chmiňany* ako o existujúcej lokalite pochádza z roku 1318, hoci nie priamo ako názov dediny, ale ako názov potoka, ktorý vymedzoval hranice medzi susednými dedinami. Listina, v ktorej sa táto zmienka objavuje, opisuje predaj majetku v Krížovanoch a v rámci ohraničenia územia je zmienený aj potok „Chmiňany“, ako

aj vrch nazývaný „Hradisko“. To naznačuje, že názov existoval už predtým, s veľkou pravdepodobnosťou už v 12. storočí alebo skôr a odrážal prítomnosť sídla či jeho obyvateľov v danom priestore.

Za prvú priamu zmienku o dedine Chmiňany sa považuje rok 1332, keď sa v súvislosti s vyberaním tzv. pápežských desiatkov spomína farár menom Martin, ktorý mal odviesť poplatok dvadsiatich grošov. Prítomnosť samostatného farára v obci znamená, že už vtedy tu stála farnosť s kostolom, čo je jeden z jasných znakov usadenej dedinskej komunity. Ďalšie záznamy z rokov 1335–1337 spomínajú rovnakého farára, pričom desiatky boli vyberané na podporu križiackych výprav a obranu kresťanstva.

Na základe všetkých týchto poznatkov môžeme predpokladať, že dedina Chmiňany vznikla ako sídlo pravdepodobne už v 12. storočí, no jej názov a existencia sú písomne doložené až v 14. storočí. Z hľadiska vývinu osídlenia a pomenovania ide o typickú slovenskú obec s hlbokými historickými koreňmi a väzbou na prírodné prostredie, obchodné cesty i obranné lokality regiónu Šariša.

Erb obce:

Chmiňany majú aj vlastný obecný erb, ktorý navrhol Jozef Petrovič, riaditeľ prešovskej pobočky Štátneho archívu. Spolu s vlajkou bol schválený Heraldickou komisiou 9. septembra 1994. Vysvätený bol v tom istom roku rímskokatolíckym kňazom Jozefom Leščinským, rodákom z obce.

Erb obce Chmiňany zobrazuje svätého Michala archanjela, čo je symbolické zobrazenie ochrany a spravodlivosti. Tento motív je zachytený aj na pečati obce, ktorej odtlačok pochádza z roku 1893 .

Vlajka obce má žltो-čierno-bielu farbu, čo môže odrážať historické a heraldické tradície regiónu.

Geografická poloha:

Dedina Chmiňany sa rozprestiera v širokej doline rieky Veľká Svinka v Šariskej vrchovine. Leží v nadmorskej výške 375 metrov a administratívne patrí pod okres Prešov. Obklopená je viacerými obcami – zo severu susedí s Chminianskou Novou Vsou, z juhovýchodu s Ondrašovcami, z východu s Kojaticami a zo západu s Chminianskymi Jakubovanmi. Dedinu obklopuje rozľahlý chotár s rozlohou 749 hektárov, ktorý je miestami zalesnený a obsahuje honné názvy ako Ždiar, Za mlyn, Na humná alebo Čerhulo.

Rozhovor so starostkou obce Mgr. Katarínou Tomaščinovou:

1. Čo Vás motivovalo uchádzať sa o funkciu starostky?

- Jedna základná myšlienka, aby sa život v obci a vlastne fungovanie obce zmenilo, nabralo iný smer, čo sa nám myslím, že aj pomaly darí naplniť.

2. Ako prebiehala Vaša volebná kampaň? V čom bola možno iná ako u iných kandidátov?

- Prebiehala klasickým spôsobom. Letáčky a svoje vízie sme dali na papier. Hovorím o množnom čísle, lebo boli aj poslanci kandidáti, ktorí sú v blízkosti mňa niektorí. Takže letáčky do schránky, priama komunikácia s občanmi. V čom to bolo iné? No práve tou komunikáciou s každým jedným občanom, vypočuť si každého jedného občana. Myslím si, že sa to podarilo.

3. Čo považujete za najväčšie plusy a zároveň najväčšie výzvy života v tejto obci?

- Najväčšie plusy, poloha, lebo keďže som rodáčka z Chminian, tak naša obec je najkrajšia. A v čom výzvy, alebo môžeme povedať aj mínusy. Myslím, že to spolužitie s rómskymi občanmi by sa dalo nejako zlepšiť a to nielen z pohľadu Róma ako občana obce, ale z pohľadu nášho, aby sme sa naučili spolu vychádzať, čo si myslím, že to bolo výzvou pre mňa, ako pre starostku a myslím si, že sa nám to aj darí, pretože, ak robíme akcie, robíme ich spolu. Učíme sa, aj oni sa učia, aj my sa učíme a dúfam, že sa nám to aj podarí.

Sú takí, že sa chcú zapájať, alebo ani skôr nie?

- Určite áno, pretože sú mnohí, ktorí pracujú aj v zahraničí, alebo žijú v zahraničí a keď sa vrátia, už poznajú ten iný svet. Vedia, že sa môžu už niekde začleniť, vedia sa aj vzdelávať, vedia aj pracovať a vedia aj s nami vychádzať a tam už nie je žiaden rozdiel.

4. Ako by ste opísali ducha tejto obce niekomu, kto tu nikdy nebol?

- Ducha? Ducha spolupatričnosti možno. Momentálne je narušený práve tým spolužitím s rómskou komunitou. Ducha možno výzvy, tak ako sme spomínali na nové veci, pretože tu v našej obci ideme v podstate za nejakou tou víziou otvárania sa aj iným obciam, aj mladým, aj iným výzvam, aby sme v podstate tú reputáciu možno napravili voči ostatným, lebo nemali sme veľmi dobré meno.

Je to teraz už lepšie, alebo ešte nie?

- Nie je to až také súperové, ale učíme sa a myslím, že pomaly, to nie je len mojou zásluhou, ale moji zamestnanci, aj v škôlke, aj terénni sociálni pracovníci, aj úrady, pomaly, ale isto, myslím, že ideme k lepšiemu.

5. Aké sú aktuálne priority alebo projekty, na ktorých obec pracuje?

- Aktuálne dnes budeme zastupiteľstvo informovať o tom, že sme dostali dotáciu na zateplovanie obecného úradu, čiže výmena strechy, zateplovačka, výmena okien. Čo sa nám podarilo možno na dvanásťkrát, predchádzajúce vedenie to nejako nedokázalo. Nám sa to podarilo. Potom, keďže je tu veľký problém so spracovaním alebo teda separáciou odpadu, podarilo sa nám získať peniaze na vybudovanie zberného dvora. Takže toto sú dve dotácie, ktoré nám vyšli. A ideme ďalej. Snažíme sa zabezpečiť obec technikou, ktorá tu nie je, to znamená malotraktor. Na všetko sme podávali výzvy. Finančná situácia pri mojom nástupe bola nulová. Veľká zadĺženosť obce, ale postupne to dáme.

6. Stretávate sa vo Vašej práci často s byrokraciou, alebo máte ako obec relatívne voľné ruky?

- Byrokracia v obci je neskutočná oproti súkromnej sfére. Všetko má, ale svoj význam. Čo sa týka papierovačiek, účtovníctva, je to úplne diametrálne odlišné ako som bola zvyknutá. Je tu byrokracia, bojujem s ňou, ale postupne zisťujem, že všetko má svoj význam tak, ako som povedala, takže musím sa s tým zmieriť.

7. Organizujete v obci kultúrne alebo komunitné podujatia? Ktoré sú pre Vás osobne najdôležitejšie?

- Organizujeme v rámci svojich finančných možností. Aj minulý rok sme organizovali Deň rodiny, čo je tradične 5.7., aj tento rok už pripravujeme, lebo sa blíži už čas. Stále hovorím o občanoch všetkých, nerozlišujem, či je to komunitná práca alebo práce pre nerómskych občanov, čiže všetky akcie sú pre všetkých občanov. Všetci prídu. Mali sme minulý rok Túlavé kino u nás. Dva dni sme premietali filmy. Tento rok to bude v auguste, to isté. Minulý rok sme vybrali film pre Rómov, film Invalid. Taktiež sme premietali aj film Kavej pre nerómskych občanov, teraz to spojíme spolu. Myslím, že to bude mať lepší efekt, lepšiu atmosféru, aby sme boli spolu na ihrisku. No a potom tradične dôchodcov, aby som

nezabudla. Posedenie. Minulý rok sme mali výlet na Litmanovú, tento rok plánujeme, neprezerám kde. Tak poblízku, aby to dôchodcovia zvládli. No a ešte tento rok, keďže máme my, jubilejný rok ako rímskokatolícka a gréckokatolícka cirkev, máme tu veľa rímskokatolíkov a gregokatolíkov, tak sme zorganizovali obecný zájazd do Ríma. Obecný, preto hovorím, lebo môžu s nami ísť aj občania iného vierovyznania alebo bez. Zatiaľ sa nám nahlásili niektorí občania, aj z iných obcí. Takže toto sú také výzvy, ktoré nás čakajú tento rok. V podstate to isté oproti minulému roku, len navyše je tu ten Rím na osem dní.

8. Máte v obci aktívne spolky, umelecké skupiny, folklór alebo niečo špecifické pre tento región?

- No, to nám chýba, pretože naša mládež je roztrúsená aj po okolitých obciach, aj po základných umeleckých školách. Máme šikovných aj rómskych žiakov, ktorí by mohli. Zatiaľ som sa k tomu nedostala. Verím, že to je hudba budúcnosti, ale trochu ich nalákam, lebo aj minulý, aj tento rok, v podstate pozývam na Deň rodiny folklórne súbory alebo súbory, kde sú buď bývalí občania Chminian alebo tí, ktorí sú naši občania, len chodia do iných obcí. Tento rok to bude detský folklórny súbor z Víťaza, kde pôsobia aj naše baby. A potom folklórny súbor, alebo spevácky súbor Šerdečko, kde spieva zase naša rodáčka tiež z Chminian. Takže trochu tak, aby som nalákala aj pre naše možno deti, možno mládež. Minulý rok sme mali celkom fajn úspech. Detský folklórny súbor Šariš, kde boli veľmi prekvapení z nášho publika, lebo rómske deti, to sú úžasné publikum. Ako im tleskali, to bola paráda, tak pán učiteľ sa teda rozhodol, že by zorganizoval u nás výchovný koncert, tak možno aj tak sa dieťa uchyťí. Trošku no, pomalým krokom.

9. Keby ste si mohli vybrať jeden veľký projekt alebo zmenu, ktorú by ste chceli v obci dosiahnuť, čo by to bolo?

- Jeden veľký projekt, ktorý sa plánoval už v podstate po páde komunizmu a to je projekt kanalizácia, čo bolo urobené za bývalej pani starostky Ing. Gondovej. A vodovod. Voda je neskutočne teraz potrebná, lebo je jej málo a keď je, tak je nekvalitná a my máme v celej obci problém s vodou. Takže toto je číslo jedna, vodovod pre našu obec, pre vedľajšie obce, lebo inak sa musíme spájať, aby sme to dotiahli. Či sa nám to podarí, pracujeme na tom, ale keďže sú to milióny, tak je to ťažké.

10. Čo by ste chceli, aby si ľudia o tejto obci hovorili o 10 rokov?

- O 10 rokov? Hm, tak, aby sme sa trošku vrátili v čase, to znamená, kedy sa ľudia medzi sebou viac rozprávali, kedy sa organizovali tie stretnutia nielen z podnetu obce, alebo nejakých združení, ale sami medzi sebou. Aby sa tu vrátil život v podobe mladých rodín, aby sa tu začali budovať, aj napriek tomu, že je tu, áno, fáma a kvôli možno rómskej komunite, ktorá je tu a aj v Chminianskych Jakubovanoch. Toto nie je problém by som povedala a chcela by som ten názor nejako zvrátiť, lebo sme obec, ktorá sa začína rozvíjať, pomôžeme si a je blízko mesta, čiže je tu perfektné prepojenie s mestom po diaľnici. Takže sa vrátim naspäť k otázke, čo by som chcela, aby sa rozprávalo o 10 rokov? – Že sme omládli o mladé rodiny.

11. Navštívil niekedy Vašu obec niekto známy alebo sa tu odohrávalo niečo výnimočné, na čo obec dodnes spomína?

- Za mojej éry, navštívil našu obec bývalý europoslanec Peter Polák, ktorý oslovil hlavne svoju rómsku komunitu. Malo to veľký úspech. Čo som bola veľmi prekvapená, prihováral im, že je dôležité vdelanie, vzdelávanie sa, aby sa snažili aj chodiť do práce. Takže toto bolo, by som povedala veľké plus pre nás. Potom pani poslankyňa NRSR Ing. Turčanová, ktorá si pozrela život v obci, ktorá má zhodou okolností aj korene u nás. To som nevedela. A s ňou sme boli aj v rómskej časti popozerať. Tieto dve osobnosti z politického života. V podstate nedávno bola vydaná kniha profesora Leščinského, teológ, ktorý už zomrel. Bola vydaná v poslednom jeho diele, v poslednej knihe, takže také niečo. Toto asi tak zarezonovalo najviac.

12. Čo sa Vám zdá na Vašej práci najlepšie a čo naopak najťažšie?

- Jedna vec, ktorá je najlepšia a aj najťažšia zároveň, komunikácia s ľuďmi.

13. Máte vo Vašej obci aj nelegálne skládky?

- Nemôžem povedať, že máme, lebo akonáhle zistím, že je nelegálna skládka, dokážeme si s ňou pomôcť. Je pravda, že sú v okolí rómskej osady, to nemôžem povedať, že nie. Pomaly sa učíme triediť odpad. Myslím, že to zvládneme, ale áno, ak sa pritrafí, zlikvidujeme ju.

Čiže triedite odpad aj v rómskej komunite?

- Áno, pomaly sa učíme aj v rómskej osade triediť odpad.

14. Aké škody Vám spôsobila včerajšia búrka? (3.6.2025)

- Nás to obišlo. Len zaplavené cesty a to je minimum. Dve studne sme včera čistili, to je pravda. Dobrovoľní hasiči nám pomáhali. Čiže toto bolo vyčistené. Umyté cesty, no nedá sa to všetko naraz. Ale chvalabohu, nič vážne sa nestalo. Stúpil potok od Križovan, ale nás to obišlo. Križovany boli polovica obce a Chminianská Nová Ves zaplavené. To by bola katastrofa.

15. Čo môžeme nájsť zaujímavé vo Vašej obci?

- Historický kostol, tak ako v každej obci. Kostol je bývalý evanjelický, čo som sa dozvedela. Chmiňany boli vybudované, už neexistujú, lebo po veľkej záplave, myslím, že niekedy v 14. storočí. V podstate ako je ihrisko dole, tam boli bývale Chmiňany a tam bol aj niekdajší kostol, ktorý bol zaplavený, ale z neho sa zachránil jeden obraz sv. Štefana. A ten je práve v našom kostole, čiže to je také zaujímavé. V tom kostole máme aj orgán, hudobný nástroj, ktorý nám v roku 1925/26 venovali americkí Slováci. Ktorý, preto spomínam, lebo minulý rok sme ho dávali rekonštruovať, čo bola významná čiastka. Veriaci sa skladali, aj rodáci, aj terajší veriaci, no a z toho historického hľadiska to bolo to. A z modernejšej doby bolo postavené komunitné centrum. V obci nie je až tak využívané komunitou, by som povedala, lebo je postavené tu hore v obci. Materská škola bola postavená v dolnej časti. No a hovorím, tie nové veci začíname budovať.

Ja a starostka obce:

Rozhovor s občanmi (otázky):

1. Čo máte na tejto obci najradšej – čo by ste možno zmenili, keby ste mohli?
2. Pamätáte si na nejaký silný alebo nezabudnuteľný moment, ktorý ste tu zažili?
3. Ako sa podľa Vás dedina zmenila za posledné roky – k lepšiemu, horšiemu, alebo len inak?
4. Keby ste si mali vymyslieť, že dedina je človek – aký by mala charakter?
5. Ako vyzerá Váš ideálny deň, tu v dedine?
6. Je tu nejaké miesto, ktoré pre Vás veľa znamená? Prečo práve to?
7. Keby ste sa mali presťahovať preč, čo by Vám najviac chýbalo?
8. Ako sa cítite medzi ľuďmi, a čo podľa Vás spája všetkých obyvateľov, nech sú hocijakí?
9. Aký sen alebo želanie máte pre ďalšiu generáciu detí v tejto dedine?

Katarína, 22 rokov

1. Čo máte na tejto obci najradšej – čo by ste možno zmenili, keby ste mohli?

- Myslím si, že tu nič nie je zlé, že nie sme ďaleko od Prešova, čiže to je veľké plus. Aj máme dobré spojenia, SADky chodia pomerne často alebo autom, tak isto 15 minút, čiže to by som povedala, že mám najradšej. No a čo by som zmenila. Pamätám si, že v detstve bol napr. futbal a teraz už ani nemá kto hrať, alebo možno keby sa dalo viac organizovať podujatí pre mládež. Nemá sa to momentálne, kde robiť. Verím, že to časom bude. Vlastne aj robia sa také podujatia, ako je Deň detí, Deň rodiny má teraz byť, to je také, len keby toho bolo trochu viac.

2. Pamätáte si na nejaký silný alebo nezabudnuteľný moment, ktorý ste tu zažili?

- Myslím, že tých je viac, keďže tu žijem od mala. Jeden mi napadá, ale neviem, či to bude pekný moment. Páčilo sa mi, keď v kostole sme podávali prvú pomoc. Nebol to najkrajší moment, ale bolo pekné to, že nečakala som od ľudí, že budú ochotní a že sa budeme vedieť zomknúť, aby sme niekomu pomohli. Boli tam aj ľudia, ktorých by som tam prevažne ani nečakala.

3. Ako sa podľa Vás dedina zmenila za posledné roky – k lepšiemu, horšiemu, alebo len inak?

- Za posledné roky alebo za posledný rok, by som povedala, že sa zmenila k lepšiemu. Máme novú zastávku a tak. Myslím, že sa bude ešte meniť, lebo teraz sa to akokeby láme, že máme tu nových ľudí na úrade a začína sa to meniť. Je to vidno, len možno to nevidia všetci, že to nevidno zvonku, len z toho vnútra, čo počujem doma, preto by som povedala, že sa to začína meniť, len nie možno až tak je to viditeľné aj z vonku.

4. Keby ste si mali vymyslieť, že dedina je človek – aký by mala charakter?

- By som to roztriedila na také dobré ľudské vlastnosti, alebo dobrý charakter. Možno vytrvalosť a ochota bojovať za lepšie, ale zároveň taký negatívny charakter alebo niečo, čo nás tiež tak vystihuje, taká tá hlúposť a že zabúdame na to, čo bolo a necháme sa veľmi ľahko ovplyvniť.

5. Ako vyzerá Váš ideálny deň, tu v dedine?

- Ísť sa niekam prejsť, že aj môžeme ísť sa prejsť na Záhubie. Alebo jednoducho s priateľmi ísť von.

6. Je tu nejaké miesto, ktoré pre Vás veľa znamená? Prečo práve to?

- Okrem domova, asi prechádzky hore k mostu, lebo tam sa najčastejšie prechádzame aj so sestrami a to je také by som povedala, že naše miesto na prechádzky a veľa to pre nás znamená, keďže vtedy sa najviac rozprávame.

7. Keby ste sa mali presťahovať preč, čo by Vám najviac chýbalo?

- Záleží, kde by som sa mala presťahovať. Asi najviac ľudia a komunita, ktorú tu máme. A možno, aj ako som opisovala, že máme dobrú lokalizáciu, čiže veľmi ťažko by sa odtiaľ odchádzalo, lebo máme blízko aj do Prešova, ale zároveň máme to blízko aj smerom do Popradu. Asi by som sa nechcela odtiaľto odsťahovať.

8. Ako sa cítite medzi ľuďmi, a čo podľa Vás spája všetkých obyvateľov, nech sú hocijakí?

- Cítim sa veľmi príjemne a cítim sa prijato. Myslím, že každý by sa tak mal cítiť a že skoro každý sa tak cíti. A čo nás spája? Myslím, že taká súdržnosť a ochota pracovať a ísť ďalej.

9. Aký sen alebo želanie máte pre ďalšiu generáciu detí v tejto dedine?

- Tak, aby sa im žilo minimálne tak dobre, ako mne. Zároveň, aby sa im žilo lepšie. Hlavne tu v obci sú deti, ktoré sú trošku marginalizované. Im by som priala, aby možno boli viac prijatí a viac, aby sa nebáli chodiť až do dediny a nežiť len v komunite.

Mária, 38 rokov

1. Čo máte na tejto obci najradšej – čo by ste možno zmenili, keby ste mohli?

- Najradšej robím prácu a také veci, no. Pracovať.

2. Pamätáte si na nejaký silný alebo nezabudnuteľný moment, ktorý ste tu zažili?

- Čo sme dávali prvú pomoc. Mali sme kurz prvej pomoci a to sa mi páčilo najviac, že som si to mohla vyskúšať.

3. Ako sa podľa Vás dedina zmenila za posledné roky – k lepšiemu, horšiemu, alebo len inak?

- K lepšiemu. Deti nerobia až tak na zlosť. Dávame pozor, lebo predtým tu bolo niečo iné. Teraz je to tak lepšie u nás.

4. Keby ste si mali vymyslieť, že dedina je človek – aký by mala charakter?

- Držíme spolu.

5. Ako vyzerá Váš ideálny deň, tu v dedine?

- Ráno vstanem, idem do práce a keď nejdem do práce, idem poobede, tak vstávam, upratujem, varím.

6. Je tu nejaké miesto, ktoré pre Vás veľa znamená? Prečo práve to?

- Náš dom. Vybudovali sme sa sami, sami sme si robili dom.

7. Keby ste sa mali presťahovať preč, čo by Vám najviac chýbalo?

- Jedine dom a rodina.

8. Ako sa cítite medzi ľuďmi, a čo podľa Vás spája všetkých obyvateľov, nech sú hocijakí?

- Cítim sa dobre medzi ľuďmi. A spája nás to, že sme odtiaľ, z Chminian.

9. Aký sen alebo želanie máte pre ďalšiu generáciu detí v tejto dedine?

- Aby boli na tom naše (moje) deti lepšie, aby mali vlastné bývanie.

Jozef, 86 rokov

1. Čo máte na tejto obci najradšej – čo by ste možno zmenili, keby ste mohli?

- Najradšej mám prácu na záhrade. Zeleninu sadím, polievam, plejem ju, skladujem do pivnice zemiaky, kopem.

2. Pamätáte si na nejaký silný alebo nezabudnuteľný moment, ktorý ste tu zažili?

- Skôr nie ako áno. Možno to sadenie zeleniny, že som mal možnosť sa tu vybudovať, mať vlastnú záhradu, o ktorú sa starám.

3. Ako sa podľa Vás dedina zmenila za posledné roky – k lepšiemu, horšiemu, alebo len inak?

- Len k lepšiemu. Postavil sa Dom smútku, ktorý tu nebol. Teraz je Dom smútku na cintoríne. Opravili škôlku, kde urobili veľkú miestnosť na pohostenie, keď napr. niekto zomrie, tak majú tam pohostenie, alebo aj svadby sa tam dajú robiť. Je tam aj kuchyňa a aj veľká miestnosť. Taktiež terajšia starostka opravila zastávku. Veľmi sa mi to páči.

4. Keby ste si mali vymyslieť, že dedina je človek – aký by mala charakter?

- Zlá dedina to nie je, len dobrá.

5. Ako vyzerá Váš ideálny deň, tu v dedine?

- Keď sa mi chce robiť, tak robím a keď nie, tak nie.

6. Je tu nejaké miesto, ktoré pre Vás veľa znamená? Prečo práve to?

- Najradšej robím von na záhrade, takže záhrada určite. Ošetrovanie a chovanie zvierat, sliepok, baranov, kôz.

7. Keby ste sa mali presťahovať preč, čo by Vám najviac chýbalo?

- Ani nič, okrem môjho domu a záhrady.

8. Ako sa cítite medzi ľuďmi, a čo podľa Vás spája všetkých obyvateľov, nech sú hocijakí?

- Medzi niektorými zle a medzi niektorými dobre.

9. Aký sen alebo želanie máte pre ďalšiu generáciu detí v tejto dedine?

- Aby si každý žil tak, ako chce on a aby mali vlastné bývanie a svoje zázemie.

Rozhovor s dobrovoľným hasičským zborom (DHZ):

1. Čo máte na tejto obci najradšej – čo by ste možno zmenili, keby ste mohli?

- Hasičskú zbrojnicu máme najradšej a partia aká sme. Asi nič by sme tu nezmenili.

2. Pamätáte si na nejaký silný alebo nezabudnuteľný moment, ktorý ste tu zažili?

- Keď tu bola v minulosti súťaž na ihrisku s DHZ. Teraz sa to už neorganizuje, lebo Rómovia sa nám motali okolo techniky a nikdy sme nevedeli, čo by nám mohli zobrať. Museli sme na nich dávať pozor, aby niečo neukradli. Keby boli viac prispôsobiví a tolerantnejší, tak by sa tu dalo aj viac súťažiť, lebo tie súťaže chceme robiť. Teraz cestujeme za súťažiami do iných dedín. Súťažilo sa tu aj v tzv. „osmičke“, čo je typ mašiny PS8, čo je starší model.

3. Ako sa podľa Vás dedina zmenila za posledné roky – k lepšiemu, horšiemu, alebo len inak?

- K lepšiemu. Ono zveľaďuje sa vždy, či technika, či budovy, alebo teraz napr. sme dostali dotáciu na úrad. Tak ja si myslím, že ako obec prosperujeme, že stále sa niekam posúvame. Aj podpora je, aj pre nás, keď tak, že keď chceme ísť na súťaž niekam ďalej, tak tú podporu máme a aj dostaneme od obce. My si to vážime!

4. Keby ste si mali vymyslieť, že dedina je človek – aký by mala charakter?

- Priateľský, rodinný.

5. Ako vyzerá Váš ideálny deň, tu v dedine?

- Napríklad nedeľa, ideme ráno do kostola, zbalíme sa v zbrojnici na súťaž, ukoristíme nejaký dobrý pohár na piedestáli a potom máme posedenie. Ale, ak sa nebavíme o nedeli, tak prídem z práce, doma niečo spravím a idem na tréning.

6. Je tu nejaké miesto, ktoré pre Vás veľa znamená? Prečo práve to?

- Zbrojnica! Je to pre nás srdcovka. Jeden človek, jedno srdce.

7. Keby ste sa mali presťahovať preč, čo by Vám najviac chýbalo?

- Zbrojnica! Kamaráti, priateľstvo, čo sme si tu vybudovali, to je najviac. Partia, lebo my vôbec nie sme medzi sebou konfliktní.

8. Ako sa cítite medzi ľuďmi, a čo podľa Vás spája všetkých obyvateľov, nech sú hocijakí?

- Nás spája zbrojnica a nás vo všeobecnosti to, že sme z Chminian.

9. Aký sen alebo želanie máte pre ďalšiu generáciu detí v tejto dedine?

- Aby sa venovali hasičskému športu, nielen športu, ale celkovo hasičine. A že by bola ambícia prebrať štafetu tohto športu, lebo my sme to prebrali po starších, ja po svojom dedkovi a otcovi a že by aj oni to prebrali po nás.

Majú záujem aj tí mladší o to?

- Momentálne teraz majú a aj chcú.

Fotografia s dvomi občanmi obce, starostkou a mnou na obecnom úrade:

Moje postrehy:

Dedinu Chmiňany som navštívila s otvorenou myslou a celkovo som sa tam cítila dobre.

Miestna starostka na mňa pôsobila veľmi príjemne – bola komunikatívna, energická a ochotná priblížiť mi víziu obce i svoju skúsenosť s kandidatúrou. Prvýkrát sme sa stretli pri rozhovore, kde mi rozprávala o komunitnom živote a výzvach, ktoré obec rieši, druhýkrát ma pozvala priamo na úrad spolu s občanmi, aby som s nimi mohla viesť rozhovor – tento krok vnímam ako prejav dôvery aj snahu o transparentnosť voči ľuďom.

Jedným z hlavných postrehov bolo, že obec je veľmi špecifická svojím etnickým zložením – rómskych obyvateľov je tu viac než majority, čo zásadne ovplyvňuje komunikáciu aj fungovanie úradu. Mnohí z nich nerozumejú dobre po slovensky, niektorí si nevedia vyplniť ani základné tlačivá, a práve pri kontakte s úradmi či inštitúciami sa tieto rozdiely ukazujú najzreteľnejšie. Na druhej strane sú medzi nimi aj takí, ktorí pracujú v zahraničí, majú iný rozhľad a zručnosti – vedia komunikovať, vybaviť si potrebné dokumenty a ich správanie i vystupovanie pôsobí veľmi podobne ako u majority. Bolo cítiť, že ich skúsenosti a vystavenie iným štandardom prispeli k ich osobnostnému rastu a samostatnosti.

Moja návšteva dediny sa konala 4. júna 2025, iba deň po silnej búrke, ktorá zasiahla prešovský región. Už cestou som si všimla stopy po záplavách – zablatené cesty a rozvodnené rigoly, no o to viac ma potešilo, keď som videla dobrovoľných hasičov, ako pomáhali čistiť studne a upratovať následky. V obci funguje aj terénna hliadka, ktorá každé ráno odprevádza rómske deti do školy v neďalekej Chminianskej Novej Vsi, keďže v Chmiňanoch sa nachádza len materská škola. Popoludní ich zo školy odprevádzajú späť, pričom hliadka sa presúva na moderných elektrokolobežkách, čo ma milo prekvapilo – pôsobilo to ako náznak modernizácie v prostredí, ktoré často spájame skôr s nedostatkami.

Najsilnejší zážitok som však mala pri návšteve samotnej rómskej komunity. Starostka ma zaviedla priamo do osady, ktorá je rozdelená na dve časti – jednu pred mostom a druhú za ním. Vstup do osady ma zasiahol – obrovský kontajner na odpad bol úplne preplnený, okolo neho sa váľali smeti a roj múch vytváral doslova znepokojivý obraz. Také množstvo hmyzu som ešte nikdy nevidela pokope a celé prostredie vo mne vyvolalo smútok a pocit

bezmocnosti. Domy boli miestami ošarpané, neupravené, niektoré akoby už dávno stratili akúkoľvek nádej na opravu.

Napriek tomu sme sa neskôr dostali do časti, kde sa život zdal omnoho dôstojnejší. Niektoré domy tam boli zariadené podobne ako bežné slovenské domácnosti – pri pohľade cez otvorené dvere som videla sedačku, koberce, uprataný interiér. Bolo zrejmé, že sa ľudia snažia, ak majú na to podmienky. Kuriózne však pôsobilo, že práve táto „lepšia“ časť osady údajne často neplatí načas za odvoz odpadu, čo spôsobuje, že smeti sa hromadia. Oproti tomu tá horšia, na prvý pohľad viac zanedbaná časť komunity, si svoje záväzky plní pravidelne. Pri kontajneroch na triedený odpad sme zistili, že ľudia do nich hádžu komunálny odpad – keď sme sa pýtali prečo, odpovedali, že nemajú kde inam smeti vyniesť, pretože kontajner na začiatku osady už niekoľko dní nikto nevyviezol.

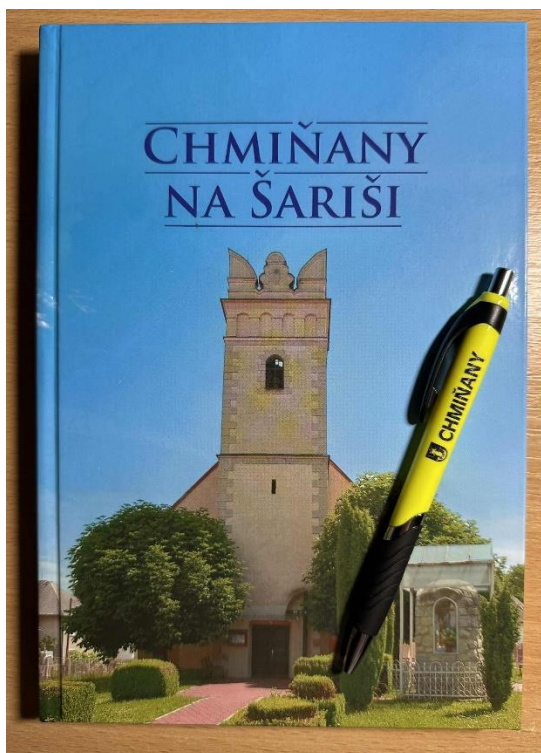
Cítila som výrazný kontrast medzi bežnou časťou dediny, kde ulice pôsobili ospalo a vyľudnene, a rómskou komunitou, kde bol život vonku – ľudia sedeli na uliciach, rozprávali sa, deti behali medzi domami. Komunita síce pôsobila chaoticky, ale zároveň pulzovala energiou, čo v mnohých slovenských dedinách dnes už nevidíme. Po prechode cez most sme sa dostali k trom väčším obytným blokom, ktoré boli výrazne zanedbané, ich fasády poškodené, pomaľované a pôsobili dojmom, že sa každú chvíľu zrútia. Za nimi nás však čakalo prekvapenie – rozostavané rodinné domy s prekvapivo modernou architektúrou, ktoré by svojím vzhľadom pokojne konkurovali aj bežným slovenským novostavbám. Aj keď ešte neboli dokončené, už teraz pôsobili ako náznak zmeny.

Veľmi silno na mňa zapôsobilo aj stretnutie s mladým Rómom. Pôsobil kultivovane, sebavedomo a otvorene sa rozprával o svojich plánoch – s manželkou túžia založiť si rodinu a bývať vo vlastnom. Starostka spomenula, že ich situácia je komplikovaná, ale obdivovala ich vytrvalosť a úsilie, keďže si chcú postaviť dom na pozemku. Bol to pre mňa ľudský moment, ktorý zmenil stereotypné vnímanie – človek, ktorý by v inom prostredí nepôbil nijako odlišne od majority, len vyrastá vo zložitejších podmienkach.

Z Chmiňan som si teda odniesla zmiešané pocity – na jednej strane boli viditeľné problémy, zanedbanosť, environmentálne aj sociálne výzvy, no na druhej strane som cítila aj nádej,

vôľu k zlepšeniu a silu jednotlivcov, ktorí chcú niečo meniť. A hoci v obci „obyčajný deň“ pôsobí pomerne pokojne, pod povrchom sa toho deje oveľa viac, než by sa mohlo zdať.

Kniha – Chmiňany na Šariši:

Fotografie z obce:

Ja pri obecnom úrade

Ja, čakajúca na novej zastávke, kedy už príde tá SADka

Materská škola

Dom smútku a cintorín

Dedina

Družstvo a ihrisko

Ja a kostol sv. Michala

Potraviný a Balíkovo

Hasičská zbrojnica Chmiňany

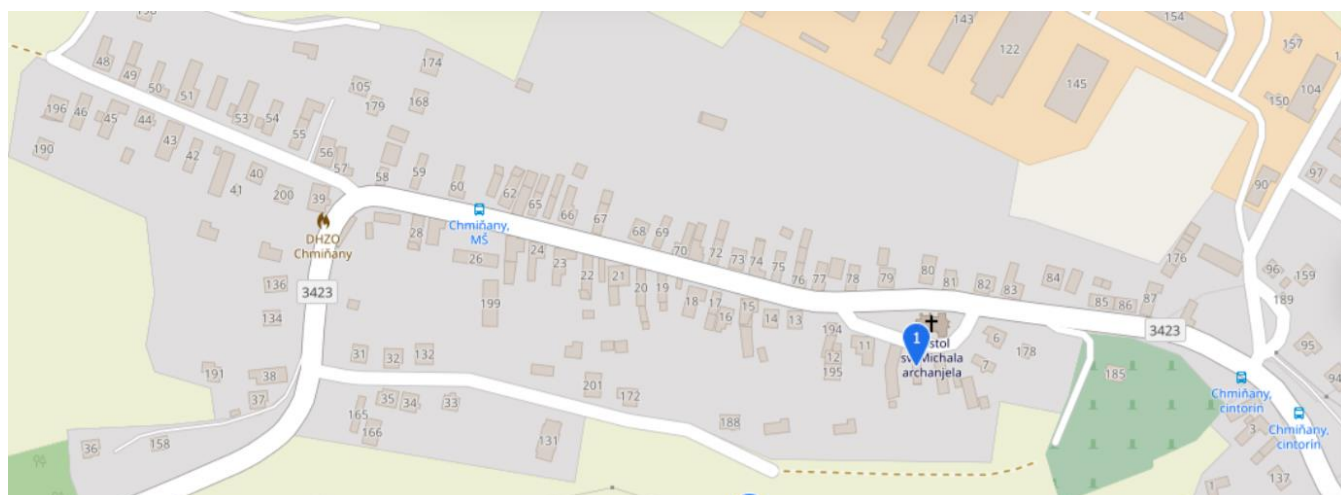
DHZ a ich víťazstvá

A toto je legendárna PS8

Mapa obce

Záver:

Popri silných dojmoch a miestami smutných obrazoch ma v Chmiňanoch veľmi príjemne prekvapilo, že sa v obci dejú aj pozitívne, komunitné aktivity. Dozvedela som sa o túlavom kine, o podujatiach pre deti i dospelých, ktoré starostka spolu s tímom organizuje s cieľom oživiť komunitný život. Medzi zaujímavé momenty patrila aj návšteva bývalého europoslancu Petra Poláka, ktorý sa stretol s miestnymi Rómami a otvorene hovoril o dôležitosti vzdelávania, zamestnania a vlastnej iniciatívy. Jeho slová boli apelom k tomu, aby sa aj táto komunita posúvala vpred, hoci okolnosti nie sú vždy jednoduché.

Pri rozhovore mi starostka spomenula aj knihu, ktorá zachytáva dejiny obce, a neskôr mi ju osobne darovala. Publikácia nesie názov *Chmiňany na Šariši* a približuje históriu, vývoj, tradície i významné udalosti obce. Z nej som sa napríklad dozvedela, že už v 14. storočí bola dedina postihnutá záplavami, no zachoval sa obraz sv. Štefana, ktorý je dodnes uchovaný v miestnom kostole ako symbol viery a pretrvania. Tento moment mi ukázal, že aj za dnešnými problémami sa skrýva hlboká a zaujímavá minulosť.

Pozitívnym prekvapením bola aj digitalizácia – obec má nielen vlastnú webovú stránku, ale aj mobilnú aplikáciu, prostredníctvom ktorej informuje obyvateľov o aktuálnom dianí. Je sympatické vidieť, že aj menšia obec sa snaží ísť s dobou a zlepšovať dostupnosť informácií modernými nástrojmi.

Počas návštevy som mala možnosť vyskúšať si aj rozhovor s rómskou občankou Máriou, ktorú som oslovila s niekoľkými otázkami. Odpovede však boli pomerne strohé. Priznám sa, čakala som, že sa viac otvorí a rozhovorí, no pôsobila nervózne a v strese, čo určite ovplyvnilo jej reakcie. Napriek tomu to pre mňa bola cenná skúsenosť. Ukázala mi, že aj samotné rozhovory majú svoje hranice a sú ovplyvnené prostredím, náladou a dôverou. Na návrh pani starostky sme si potom všetky spoločne urobili fotku na pamiatku.

Áno, som si vedomá toho, že fotografie obyvateľov spolu s ich menami a vekom by sa z etického hľadiska nemali zverejňovať. Rozhodla som sa ich použiť výlučne kvôli tomu, aby bol výstup autentickjší a lepšie vystihoval atmosféru stretnutí. Priezviská som však nepoužila a snažila som sa zachovať dôstojnosť všetkých zúčastnených.

Pri prechádzke dedinou som narazila aj na hasičskú zbrojnicu, kde som urobila krátky rozhovor. Bola som milo prekvapená, koľko úspechov tamojší dobrovoľní hasiči dosiahli. Množstvo vystavených pohárov svedčí o ich aktivite a nasadení. Zistila som aj zaujímavý fakt, že ich v minulosti navštívil dnešný minister obrany Róbert Kaliňák, konkrétne 27.2.2016. A ako milý detail na záver – nečakala som, že pri miestnych potravinách nájdem službu *Balíkovo*. Aj to ma pobavilo a zároveň potešilo. Ukazuje to, že aj v menších obciach sa myslí na praktické veci pre ľudí.

Táto úloha sa mi páčila. Bola to skúsenosť, ktorú som si už dlhšie chcela vyskúšať, no doteraz nebola príležitosť. Na začiatku som bola vo veľkom strese, nevedela som, čo presne ma čaká, ako budú ľudia reagovať, či ma prijmú. No veľmi rýchlo som pochopila, že stres nie je potrebný. Všetci boli milí, otvorení a láskaví. Za posledný mesiac som Chmiňany navštívila až trikrát, čo je pomerne výnimočné, keďže tam zvyčajne chodíme len výnimočne, napríklad pri rodinných príležitostiach.

Moja návšteva mala aj osobný rozmer. Z Chmiňan pochádza môj otec, čiže aj ja mám v tejto obci svoje korene. Hoci som tu nikdy netrávila dlhé obdobia, ako dieťa som zažila niekoľko výrazných momentov. Dodnes si spomínam napríklad na zabíjačku, pri ktorej som sa mamy so zvedavosťou opýtala, prečo už tá ovca nemečí. Takéto obrazy zostanú navždy zapísané v pamäti dieťaťa. V súčasnosti do obce veľmi často nechodím, najmä pre napäté rodinné vzťahy, no stále tu máme rodinu a známych, s ktorými sa príležitostne navštevujeme.

Z Chminian som si teda neodniesla len poznámky a rozhovory, ale aj pocit návratu k vlastným koreňom aspoň na chvíľu. Táto skúsenosť bola pre mňa výnimočná práve tým, že prepájala profesionálny záujem s osobným prežívaním a otvorila mi nový pohľad na miesto, ktoré síce poznám len z diaľky, ale patrí k častiam mojej identity.